

COLUMNS

DE FUNCTIES VAN EINDTERMEN IN HET VLAAMSE ONDERWIJS

R. Standaert

Recentelijk hebben enkele vrij doortastende verenigingen de pers gehaald met het principieel aanvechten van de noodzaak van eindtermen in het Vlaamse Onderwijs. Het gaat hier om de verenigingen IPOC (Interprovinciaal Oudercomité), de Vrije Ruimte en een zogenaamde Vereniging van Leraars voor Kwaliteitsonderwijs. Alhoewel het er niet naar uitziet dat deze verenigingen veel vertegenwoordigen (op de startmeeting waren er alles tezamen 80 aanwezigen), hebben zij toch uitvoerig hun plaats gekregen in de media. Op die wijze hebben zij voor hun erg extreme opvattingen meer ruimte gekregen dan wat ze qua inhoud verdienden. Het is daarom mijn bedoeling een drietal aspecten aan te raken als motivering voor het bestaan van eindtermen.

1. Het extreme vrijheidsbegrip is in feite een open poort voor willekeur en avontuur met niet-mondige jonge mensen.
2. Eindtermen zijn een logische veruitwendiging van wat reeds sinds het schoolpact algemeen aanvaard is.
3. Eindtermen leiden via een grotere transparantie van het onderwijs tot kwaliteitsverhoging.

1. EEN EXTREEM VRIJHEIDSBEGRIP

De overheid moet geen inhoud bepalen maar dit overlaten aan de ouders die zelf wel zullen kiezen wat hun kinderen moeten leren.

Hierbij wordt aan individuele ouders een recht toegekend ons eventueel, los van maatschappelijke eisen en netwerken, inhoud te bepalen voor de kinderen in het onderwijs. Het recht van de ouders als individuen die hierover beslissen wordt in grote mate overgeaccentueerd. Waar heeft de leerling dan nog de waarborg van een voldoende deskundigheid bij die keuze? Hoe wordt er gewaarborgd dat onmondige leerlingen niet het slachtoffer worden van stokpaardjes, dada's of zelfs grove eenzijdigheden?

Waar is de waarborg dat die leerlingen kunnen assimileren (zij het op een creatieve wijze) in de maatschappelijke gevraagde basiskennis, basisvaardigheden, basisattituden? Hoe wordt er gewaarborgd dat een civiel effect aan de vorming is verbonden? Al deze vragen suggereren duidelijke antwoorden. De opvatting van de totale vrijheid van de individuele ouders is uitermate naïef en zelfs ethisch schadelijk voor het toekomstige leven van de kinderen. Vanuit de politieke ethiek is er dan ook geen argumentatie te vinden om niet een of andere vorm van inhoudelijk ingrijpen van de overheid te ontkennen (1). De voorwaarde is evenwel dat die inhoudelijke impact van de overheid tot stand komt binnen de spelregels van een democratisch bestel. Op dat vlak zijn er evenwel voldoende regels ingebouwd. Eindtermen komen tot stand op basis van een ontwerp dat door deskundigen wordt voorbereid. Dit ontwerp wordt aan een maatschappelijk debat onderworpen dat in een eerste stadium door de Vlaamse Onderwijsraad wordt beslecht. In een tweede stadium komen de Vlaamse regering en de Vlaamse raad tot een democratisch ondersteunde bekrachtiging van de eindtermen. Overigens moet nog eens worden gezegd dat eindtermen decretaal als "minimumdoelen" worden gedefinieerd. Het staat de inrichtende machten dus vrij daar eender wat aan toe te voegen.

2. HET SCHOOLPACT

Reeds sinds het schoolpact van 1958 is er sprake van een "relatieve" vrijheid van de inrichters van het onderwijs. Daarin wordt nl. bepaald dat de overheid de lessenroosters en de minimumleerplannen van de inrichters moet goedkeuren. Daarnaast wordt gesteld dat de inspectie moet instaan voor een controle van het zogenaamde "peil der studiën". Het is nogal duidelijk dat men door eindtermen te formuleren inhoud geeft aan het begrip "minimumleerplannen" en "peil van de studiën". Tot hiertoe was het immers voor niemand duidelijk wat dit inhield. Het is ook typisch dat een dergelijke vrijheid zonder explicitering in doelstellingen of exameneisen bij mijn weten in geen enkel land terug te vinden is.

3. KWALITEITSVERHOGING

De functie bij uitstek die de eindtermen vervullen, is voorzeker het duidelijk en transparant maken van wat de leerlingen op school te verwerken krijgen. Die duidelijkheid leidt ontegensprekelijk tot meer kwaliteit daar dat ze volgende voordelen biedt:

- Ze maakt het onderwijs toegankelijker voor de ouders en verlaagt op die wijze de drempel.
- Ze maakt een maatschappelijke discussie mogelijk omdat de opties en voorkeuren duidelijk neergeschreven worden. Op die wijze dragen eindtermen bij tot de democratisering van het onderwijs.
- Ze geeft een herkenbare basis voor kwaliteitsbewaking en controle.
- Ze verschaft klaarheid voor de leerkrachten zodat zij weten waar ze in de eerste plaats aandacht aan moeten besteden. Op die manier wordt ook de overbevraging van het onderwijs tegengegaan.
- In dezelfde lijn vormen de eindtermen een basis voor de begeleiding en de nascholing die dan prioritair kan worden gepland.

- De officialisering van de eindtermen laat ook toe de overgangen, aansluitingen en overlappingsen in kaart te brengen. Systemen van modulair onderwijs, al dan niet kapitaliseerbaar, worden beter mogelijk.
- In diezelfde context maken eindtermen het ook mogelijk aan te sluiten met het volwassenenonderwijs (tweede-kansonderwijs, basiseducatie, afstandsonderwijs, onderwijs voor sociale promotie, open hoger onderwijs, kunstonderwijs voor volwassenen).
- Duidelijke eindtermen maken het mogelijk te investeren in relevante en hoogwaardige toetsen en evaluatietechnieken voor die eindtermen.
- Veel meer leerlingen kunnen over de drempel van de basis worden gehouden doordat exact herkenbaar is wat en waar er moet worden gemedieerd. Door eindtermen kan het aantal mislukkingen daarom gevoelig verminderen. De zorgbreedte van het onderwijs kan dus vergroten.
- Het construeren van leerplannen, hulpmiddelen en schoolboeken wordt niet alleen pedagogisch, maar ook economisch efficiënter. Uitgeverijen bijvoorbeeld lopen minder financiële risico's, wat zowel de kwaliteit als de prijs van de produkten ten goede komt.

Het blijft verbazing wekken, hoe weinig rationeel en met welke geringe dossierkennis de discussie over het al of niet opportuun zijn van de eindtermen in bepaalde kringen wordt gevoerd. Des te meer nog is het opmerkelijk hoe dit soort slogans gretig worden opgenomen in de media, zonder dat men overigens controleert of het hier om belangrijke stromingen gaat dan wel om individuen die hiervoor ad casum een soort "spookvereniging" à la "Lijmen" van Elsschot oprichten.

In elk geval kan men beter discussiëren over welke eindtermen al of niet zinvol zijn, rekening houdend met de visie die erachter steekt, dan een volstrekt nutteloze cafétoog-discussie te houden over het recht van de overheid om enige impact op de inhoud van het maatschappelijk miljardenbedrijf van het onderwijs uit te oefenen.

Eindtermen zijn dus een typisch Vlaamse oplossing om een betere kijk te krijgen op wat kinderen op school leren. Daarbij worden ze, consequent met de tradities van vrijheid in ons land, als minimumdoelstellingen geformuleerd. Bovendien worden geen extreme en centrale toetsen overwogen. In feite een balans in evenwicht.

VOETNOOT

- (1) BOEY K., 'De culturele sector en de eindtermen voor het onderwijs. Enkele persoonlijke, aanvullende bedenkingen', *Cultuur en Onderwijs*. Verslagbrochure colloquium 15 december 1993. Brussel, Stichting Lod. de Raet, 1993, pp. 12-13.

